Eduskunnan lakivaliokunta

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 12.10.2018, kuuleminen 17.10.2018

EHDOTUS LAIKSI TIETTYJEN YLEISTEN ASIAKIRJOJEN ESITTÄMISTÄ KOSKEVAN EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEN SOVELTAMISESTA SEKÄ VÄESTÖTIETOJÄRJESTELLMÄSSTÄ JA VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN VARMENNEPALVELUISTA ANNETUN LAIN 19 §:N MUUTTAMISESTA (HE 176/2018 VP)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön lausuntoa hallituksen esityksestä 176/2018, joka sisältää ehdotuksen laiksi tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 19 §:n muuttamisesta.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on tiedustellut asiassa maistraattien näkemyksiä lausuntonsa pohjaksi. Yleisesti maistraateilla ei ole ollut huomautettavaa ehdotuksen osalta. Seuraavassa otetaan tarkemmin kantaa muutamiin yksityiskohtiin.

1. Keskusviranomainen

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö pitää perusteltuna Väestörekisterikeskuksen nimeämistä asetuksessa tarkoitetuksi keskusviranomaiseksi. Kahden keskusviranomaisen nimeämistä ei pidetä tarpeellisena. Maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen yhteistyö on tiivistä ja vireillä olevan Väestörekisterikeskuksen, maistraattien ja maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön tehtävien yhdistämistä koskevan hankkeen tavoitteena on mainittujen viranomaisten yhdistäminen 1.1.2020 lukien, jolloin keskusviranomaisena toimisi jatkossa mahdollisesti yhdistymisen kautta muodostettava uusi virasto.

2. Asiakirjojen kieli ja vakiolomakkeet

Asetuksen mukaan komissiolle on ilmoitettava mm. kielet, jotka jäsenvaltiot voivat hyväksyä viranomaisille esitettävissä yleisissä asiakirjoissa. Ehdotuksen mukaan nämä kielet olisivat suomi ja ruotsi. Monet viranomaiset, myös maistraatit, ovat käytännössä hyväksyneet myös englanninkieliset asiakirjat.

Tähän velvoittamista ei kuitenkaan voida pitää perusteltuna, joten ehdotettu ratkaisu on asianmukainen.

Komissiolle on myös ilmoitettava, mihin asiakirjoihin käännösapuna toimiva monikielinen vakiolomake voidaan liittää. Maistraattien osalta tällaisia olisivat asiakirjat, jotka maistraatti antaa väestötietojärjestelmässä olevien tietojen perusteella. Seurakuntien antamiin virkatodistuksiin vakiolomaketta ei olisi tarkoituksenmukaista liittää, koska näiden asiakirjojen muoto vaihtelee ja lomakkeiden käyttäminen edellyttää tietynasteista vakiomuotoa asiakirjoilta, joihin vakiolomake liitetään. Lisäksi on toivottavaa, että vakiolomake voidaan mahdollisimman monissa tapauksissa tulostaa suoraan järjestelmästä asiakirjan tulostamisen yhteydessä. On mahdollista, että siltä osin kuin tiedot löytyvät väestötietojärjestelmästä, maistraatit tulevat antamaan otteita ja niihin liitettäviä vakiolomakkeita myös seurakunnissa kirjoilla oleville henkilöille, koska seurakuntien todistuksiin vakiolomaketta ei siis voi liittää. Tässä vaiheessa on vaikea arvioida, missä määrin tämä lisää maistraattien työtä, mutta merkittävästä työmäärästä tuskin tulee olemaan kyse. Vakiolomakkeen tulostamismahdollisuus tullaan myöhemmin liittämään myös ns. todistuspalveluun, jossa henkilö voi vahvan tunnistautumisen kautta itse hakea tietyt itseään koskevat tiedot väestötietojärjestelmästä ja maksaa ja tulostaa tai tallentaa sähköisesti näin saatavan todistuksen. Todistuspalvelun käyttöönotto tulee vähentämään maistraatista annettavien otteiden määrää.

3. Vakiolomakkeen hinta

Vakiolomakkeen hinta tullaan määrittelemään maistraattien suoritteiden maksuista annettavassa valtiovarainministeriön asetuksessa, joka tulee voimaan vuoden 2019 alusta. Maksuasetuksen valmistelu on meneillään. Selvää on, että lomakkeen hinta tulee asettumaan maltilliselle tasolle.

4. Vaikutukset

Yleisiä asiakirjoja koskevan asetuksen soveltaminen merkitsee sitä, että toisessa jäsenvaltiossa annettu asetuksen soveltamisalaan kuuluva asiakirja on hyväksyttävä Suomessa ilman ns. apostillea, ja suomalaiset vastaavat asiakirjat hyväksytään toisissa jäsenvaltioissa. Asetuksen soveltamisen alkaminen vaikuttaa maistraateissa siis sekä asiakirjojen vastaanottamiseen että niiden antamiseen. On arvioitavissa, että asetuksen soveltaminen tulee jonkin verran vähentämään maistraateista annettavien apostille-todistusten määrää. Vaikutukset maistraattien tuloihin tai työmäärään tulevat kuitenkin olemaan todennäköisesti pienet, koska apostillen sijasta asiakkaat tulevat todennäköisesti pyytämään väestötietojärjestelmästä annettavien otteiden liitteeksi vakiolomaketta. Apostillen käyttäminen on kuitenkin edelleen sallittua, vaikkakaan viranomaiset eivät sitä enää voi asetuksen tarkoittamisen asiakirjojen osalta edellyttää. Maistraattien tehtäväksi pitkälti jää myös asiakkaiden neuvonta asiassa. Maistraateissa tullaan vastaavasti hyväksymään jäsenvaltioissa annettuja yleisiä asiakirjoja ilman laillistamista. Tässä apuna tulee olemaan ns. IMI -järjestelmä (Internal Market Information System), johon tullaan tallentamaan malleja eri valtioissa käytössä olevista asiakirjoista. Kyseisen järjestelmän kautta voidaan myös lähettää varmennuspyyntö asiakirjan antaneelle viranomaiselle. Maistraattien tehtävänä tulee olemaan myös muista maista tuleviin varmennuspyyntöihin vastaaminen. Vastaamiselle on asetettu suhteellisen tiukat määräajat. Maistraattien oma arvio on, että niiden työmäärä tulee

tästä syystä lisääntymään. Nähtäväksi kuitenkin jää, millainen vaikutus tulee kokonaistyömäärän osalta olemaan, koska toisaalta tehtävät tulevat joiltain osin myös vähenemään.

Väestörekisterikeskus on ilmoittanut järjestävänsä maistraateille tarvittavaa koulutusta aiheesta. Syyskuussa maistraattilaiset osallistuivat IMI-järjestelmän käyttöä esittelevään tilaisuuteen ja aiheesta on käyty keskustelua maistraattien pälliköiden kokouksissa. Maistraattien pitäisi näin ollen olla valmiita asetuksen voimaantuloon 16.2.2019.

Asiakkaiden kannalta uudistus on myönteinen. Toivottavaa olisi, että asiakkaille suunnattaisiin myös informaatiota asiasta lähempänä säännösten voimaantuloa.

Johtaja Merja Koponen

Lakimies Aila Heusala

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta